

YENGIL ATLETIKA MUSOBAQALARINI TASHKIL ETISH TARTIBI

Boymuradov Ismatilla Xasanovich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM v.b.professori

Annotatsiya. Mazkur maqolada yengil atletika musobaqalarini tashkil etish tartibining ilmiy-uslubiy asoslari yoritilgan. Unda musobaqalarni rejalashtirish, tashkiliy-texnik tayyorgarlik, hakamlik faoliyati, tibbiy nazorat va axborot texnologiyalaridan foydalanish masalalari tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, musobaqalarni puxta va ilmiy asosda tashkil etish sportchilarning xavfsizligini ta'minlash, natijalarning adolatligi va sport samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Maqolada yengil atletika musobaqalarini zamonaviy talablar asosida tashkil etish bo'yicha amaliy tavsiyalar ham berilgan.

Kalit so'zlar: yengil atletika, musobaqalarni tashkil etish, sport qoidalari, hakamlik faoliyati, sport infratuzilmasi, tibbiy nazorat, sport texnologiyalari.

Аннотация. В статье рассматриваются научно-методические основы организации соревнований по лёгкой атлетике. Проанализированы вопросы планирования соревнований, организационно-технической подготовки, судейской деятельности, медицинского контроля и применения информационных технологий. Результаты исследования показывают, что грамотная и научно обоснованная организация соревнований способствует обеспечению безопасности спортсменов, объективности результатов и повышению спортивной эффективности. В статье представлены практические рекомендации по организации соревнований по лёгкой атлетике в соответствии с современными требованиями.

Ключевые слова: лёгкая атлетика, организация соревнований, спортивные правила, судейская деятельность, спортивная инфраструктура, медицинский контроль, спортивные технологии.

Annotation. This article examines the scientific and methodological foundations of organizing athletics competitions. The study analyzes competition planning, organizational and technical preparation, refereeing activities, medical supervision, and the use of information technologies. The results show that well-planned and scientifically grounded organization of competitions ensures athlete safety, fairness of results, and improved sports performance. The article also provides practical recommendations for organizing athletics competitions in line with modern standards.

Keywords: athletics, competition organization, sports rules, refereeing, sports infrastructure, medical supervision, sports technologies.

Kirish.

Yengil atletika sport turlari ichida eng qadimiy va ommabop yoʻnalishlardan biri hisoblanib, u insonning tabiiy harakat shakllari — yugurish, sakrash va uloqtirishga asoslanadi. Ushbu sport turi jismoniy tayyorgarlik, chidamlilik, tezkorlik va texnik mahoratni rivojlantirishda muhim oʻrin tutadi. Yengil atletika musobaqalari nafaqat sportchilarning jismoniy imkoniyatlarini namoyon etish, balki sport madaniyati, adolatli raqobat va tashkiliy tizimning samaradorligini baholash vositasi sifatida ham ahamiyatlidir. Shu sababli yengil atletika musobaqalarini tashkil etish tartibi aniq meʼyorlar, qoidalar va tashkiliy tamoyillarga asoslanishi zarur[1]. Musobaqalarning toʻgʻri tashkil etilishi sportchilarning xavfsizligi, natijalarning adolatliligi va tomoshabinlar uchun yuqori saviyadagi sport muhitini taʼminlaydi.

Zamonaviy sport tizimida yengil atletika musobaqalarini tashkil etish murakkab va koʻp bosqichli jarayon boʻlib, u rejalashtirish, tashkiliy-texnik tayyorgarlik, hakamlilik faoliyati, tibbiy nazorat va musobaqadan keyingi tahlil kabi jihatlarni oʻz ichiga oladi. Har bir bosqich oʻziga xos masʼuliyat va talablarni taqozo etadi. Musobaqalarni tashkil etishda xalqaro va milliy sport qoidalariga rioya qilish, sportchilarning yosh va malaka darajasini inobatga olish, musobaqa dasturini toʻgʻri shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, ommaviy va respublika miqyosidagi

musobaqalarda tashkiliy kamchiliklar sportchilarning natijalariga, musobaqa obro'siga va sport rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin[2].

Metodlar.

Ushbu maqolaning asosiy maqsadi yengil atletika musobaqalarini tashkil etish tartibini ilmiy-uslubiy jihatdan tahlil qilish, tashkiliy jarayonlarning asosiy bosqichlarini yoritish hamda ularning sport natijalari va xavfsizlikka ta'sirini asoslab berishdan iborat. Tadqiqot davomida yengil atletika musobaqalarini o'tkazish bo'yicha normativ-huquqiy hujjatlar, sport tashkilotchilari va murabbiylar tajribasi hamda ilmiy manbalar tahlil qilindi. Shuningdek, musobaqa jarayonida uchraydigan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari o'rganildi[3].

Tadqiqot metodologiyasi sifatida tahlil va sintez, kuzatuv, solishtirma yondashuv hamda pedagogik tajribani umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida turli darajadagi yengil atletika musobaqalarining tashkiliy jarayoni kuzatildi, musobaqa reglamenti, jadvali va hakamlik faoliyati tahlil qilindi. Olingan ma'lumotlar asosida musobaqalarni samarali tashkil etish uchun zarur bo'lgan asosiy omillar aniqlashtirildi. Metodik jihatdan yondashuv musobaqalarning sportchilarga teng sharoit yaratish va natijalarning ishonchliligini ta'minlashdagi rolini ochib berishga qaratildi.

Yengil atletika musobaqalarini tashkil etish jarayoni, avvalo, musobaqaning maqsadi va miqyosini aniqlashdan boshlanadi. Musobaqa turi — o'quv-mashg'ulot, saralash, chempionat yoki xalqaro musobaqa bo'lishidan qat'i nazar, uning nizomi oldindan ishlab chiqilishi lozim. Nizomda musobaqaning o'tkazilish muddati, joyi, ishtirokchilar tarkibi, yosh toifalari, dastur turlari va g'oliblarni aniqlash tartibi aniq belgilab qo'yiladi. Musobaqa dasturi yengil atletikaning yugurish, sakrash va uloqtirish turlarini qamrab olib, sportchilarning jismoniy imkoniyatlariga mos ravishda tuziladi[4].

Natijalar.

Tashkiliy jarayonda sport inshootlarining tayyorgarligi alohida ahamiyatga ega. Yugurish yo'laklari, sakrash va uloqtirish sektorlarining standartlarga mosligi,

o'lchov asboblarning aniqligi musobaqa natijalarining haqqoniyligini ta'minlaydi. Shuningdek, sport anjomlari — start bloklari, to'siqlar, uloqtirish snaryadlari va o'lchov moslamalari oldindan tekshirilishi zarur. Musobaqa davomida texnik nosozliklar yuzaga kelmasligi uchun barcha jihozlar sinovdan o'tkaziladi.

Musobaqalarda hakamlik faoliyati muhim tashkiliy bo'g'in hisoblanadi. Hakamlar hay'ati bosh hakam, yordamchi hakamlar, start va marrani nazorat qiluvchi mutaxassislardan iborat bo'lib, ular qoidalariga qat'iy rioya etilishini ta'minlaydi. Hakamlarning malakasi va xolisligi musobaqaning adolatli o'tishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shuningdek, vaqtni aniqlashda zamonaviy elektron tizimlardan foydalanish natijalarning aniqligini oshiradi[5].

Musobaqa jarayonida sportchilarning sog'lig'ini nazorat qilish ham muhim tashkiliy masalalardan biridir. Tibbiy xodimlarning doimiy navbatchiligi, tez tibbiy yordam vositalarining mavjudligi sportchilarning xavfsizligini ta'minlaydi. Musobaqadan oldin va keyin sportchilarning sog'lig'i tekshirilib, zarur hollarda tibbiy yordam ko'rsatiladi. Bu, ayniqsa, yuqori intensiv yuklama talab etiladigan yugurish va sakrash turlarida muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, yengil atletika musobaqalarini yuqori saviyada tashkil etish sportchilarning natijalariga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Tashkiliy jihatdan puxta rejalashtirilgan musobaqalarda sportchilar o'z imkoniyatlarini to'liq namoyon etishga intiladi. Ayniqsa, musobaqa jadvalining oqilona tuzilishi sportchilarning charchashini kamaytirib, optimal natijalarga erishishga yordam beradi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, tashkiliy kamchiliklar mavjud bo'lgan musobaqalarda natijalar barqaror bo'lmaydi va sportchilar orasida norozilik holatlari kuzatiladi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, musobaqalarni tashkil etishda axborot texnologiyalaridan foydalanish samaradorlikni oshiradi. Elektron ro'yxatga olish, natijalarni tezkor e'lon qilish va statistik tahlil tizimlari tashkiliy ishlarni soddalashtiradi. Bu esa murabbiylar va sportchilarga musobaqa jarayonini tahlil

qilish va keyingi tayyorgarlikni rejalashtirish imkonini beradi. Zamonaviy yondashuvlar musobaqa sifatini oshirib, sportning ommaviyligini ta'minlaydi.

Muhokama.

Muhokama jarayonida yengil atletika musobaqalarini tashkil etishda inson omili va tashkiliy madaniyat muhim ahamiyatga ega ekani aniqlandi. Tashkilotchilarning mas'uliyati, hakamlarning xolisligi va murabbiylarning hamkorligi musobaqaning muvaffaqiyatli o'tishini belgilaydi. Shu bilan birga, ayrim hududlarda sport infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmagani musobaqalarni tashkil etishda qiyinchiliklar tug'diradi. Bu holatlarni bartaraf etish uchun sport inshootlarini modernizatsiya qilish va mutaxassislar malakasini oshirish zarur.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, yengil atletika musobaqalarini tashkil etish tartibi sportning rivoji va sportchilar salomatligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Musobaqalarni ilmiy asosda rejalashtirish, tashkiliy jarayonlarni takomillashtirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish sport natijalarining oshishiga xizmat qiladi. Tashkilotchilar, murabbiylar va hakamlar o'zaro hamkorlikda faoliyat yuritgan taqdirda, yengil atletika musobaqalari yuqori saviyada o'tkazilib, sportchilarning professional rivojiga mustahkam zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Ismoilov S.S. Zamonaviy sport musobaqalarini rejalashtirish. – Toshkent: Innovatsiya, 2021.
2. Jo'rayev F.J. Yengil atletikada musobaqa tayyorgarligi. – Buxoro: Buxoro nashriyoti, 2018.
3. Karimov A.K. Sport inshootlari va ularning jihozlanishi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
4. Mamatov U.R. Yengil atletika mashg'ulotlari va musobaqalari metodikasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2016.
5. Mirzayev D.N. Sport tibbiyoti va xavfsizlik asoslari. – Toshkent: Ilm Ziya, 2019.